

Проект
« 100 німецьких книг »

Збірка матеріалів

Київ, 2012

Посольство
Федеративної Республіки Німеччина
Київ

**Збірка матеріалів
була підготована в рамках проекту
«100 німецьких книг»**

*2012, Goethe-Institut в Україні, Київ
Дизайн: Іван Губенко*

Контакти:

<http://100buch.in.ua/>

<http://www.goethe.de/ukraine>

bi-bl-sb@kiew.goethe.org

ЗМІСТ

Передмова директора Goethe-Institut в Україні Вери Багаліантц	4
Передмова Посла Федеративної Республіки Німеччина доктора Ганса-Юргена Гаймзьота	6
«Спеціальна програма підтримки перекладів в Україні – успіх, який лежить на багатьох плечах» <i>Реґіна Ангут-Фрам</i> , керівник відділу «Інформація та бібліотека», Goethe-Institut в Україні та <i>Гаральд Геррманн</i> , керівник відділу культури, освіти та меншин Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні	8
«Перекладацькі ініціативи в Україні: співпраця Goethe-Institut в Україні та Міжнародного Фонду «Відродження» (МФВ)» <i>Тарас Лютій</i> , доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Національного університету «Кієво-Могилянська Академія»	11
«Пілотний проект «Підвищення кваліфікації видавців 2009-2011» <i>Реґіна Ангут-Фрам</i> , керівник відділу «Інформація та бібліотека», Goethe-Institut в Україні	14
«Goethe-Institut сприяє перекладам та перекладачам» <i>Крістіан Кант та Андреас Шмоль</i> , Центральне управління Goethe-Institut, м. Мюнхен	15
«Українська книга 2011: рух по сходинках вниз» <i>О. Афонін</i> , президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів	17
«Зведення мостів для німецькомовної літератури» <i>Дагмар Гірзберг</i> , публіцистика, працює в Бонні	24
«Об'єднані перекладачі» <i>Катерина Міщенко</i> , редакторка PPOSTORY, перекладачка	26
«Сучасна німецькомовна література в українських перекладах» <i>Клаудія Дате</i> , координаторка проекту проекту з літературного перекладу <i>Христина Назаркевич</i> , перекладачка	29
«Форум видавців» <i>Олександра Коваль</i> , президент ГО «Форум видавців»	32
«Українська бібліотечна асоціація: інновації в партнерстві з видавцями» <i>Сошинська Я. Є.</i> , канд. іст. наук, доцент НТУУ «КПІ», виконавчий директор УБА	35
Книги, видані в рамках проекту підтримки перекладів 2004-2012	38
Програма фахової зустрічі «Виробництво і розповсюдження літератури в Україні» 30.03.2012	46
Партнери проекту	47

**Вітальне слово директора
Goethe-Institut в Україні
Вери Баґаліантц**

Для Goethe-Institut у всьому світі книга залишається поряд з новими медіа важливим напрямком діяльності зі підтримки міжнародного співробітництва та діалогу культур, яких можливо досягти лише у тісній послідовній співпраці з місцевими представниками книжкової справи. До них належать передусім перекладачі, які на основі своєї міжкультурної та фахової компетенції мають вірно добирати такі відповідники слів і понять, щоб перед читачем повстали образи, виражені його мовою і подібні до німецького оригіналу. Якщо перекладачеві вдається цей культурний трансфер, читацтво у всьому своєму різноманітті отримує найкращі передумови для пізнання й дозвілля, для суверенного, зваженого діалогу або може й для щиросердної розмови з німецьким автором та його текстом, чи то в науці, чи в художній літературі, чи в творах для дітей та юнацтва. Особливо на зламі епох, на кшталт структурно-економічних змін в нових незалежних державах Східної Європи, Goethe-Institut визначає центральною задачею своєї діяльності сприяння незалежності, професіоналізмові та плюралізму видавничого й книжкового середовища, щоб книга зрештою знайшла свій шлях до читача, а для тих, хто причетний до неї, були виправданими усі економічні затрати.

В Україні Goethe-Institut може засвідчити вагомі результати завдяки проекту «100 німецьких книг». Вдалося звести за одним столом учасників з різними інтересами – бібліотекарів, видавців, книготорговців, перекладачів – для пошуку нових шляхів до успіху. З цим поєднуються наші сподівання на те, що зроблено внесок у зміцнення в Україні культури книги як важливого фактору політичної участі і громадянського суспільства. Тексти даної брошури унаочнюють заходи Goethe-Institut, проведені спільно з українськими установами й окремими діячами в галузях підтримки книги і перекладів, експертного обміну, налагодження мережеских зв'язків як з німецькими закладами, так і між собою й у межах України. З різних перспектив представлений актуальний стан, в якому перебувають учасники книжкового процесу в Україні, з усіма їхніми проблемами, але також і з потенціалом на майбутнє.

Дякуємо за співпрацю Міжнародному Фонду «Відродження» та Посольству Німеччини, а також МЗС Німеччини за додаткову програму з підтримки перекладів (з 2004 до 2009 року) та усім учасникам, як установам, так і окремим представникам книжкової сфери й видавничої галузі України.

Бажаємо Вам цікавого та захоплюючого тижня разом з німецькою книгою.

**Вітальне слово
Посла Федеративної
Республіки Німеччина
доктора
Ганса-Юргена Гаймзюта**

Книги – це скарб. Вони приховують Чудове, а також містять факти, вони проєктують і описують, вони аналізують світи. Серед 100 книг, що були перекладені українською мовою минулими роками й опубліковані, трапляються твори доволі широкої жанрової палітри: від класичних дитячих книг як от «Джим-гудзик і машиніст Лукас» Міхаеля Енде до класичної правничої книги «Міжнародне право» Маттіаса Гердегенса.

Сприяння перекладам і підтримка видавничої царини є важливими аспектами нашої двосторонньої культурної роботи, що їх з 2004 року з особливою увагою супроводжували Гете-Інститут і його партнери, насамперед, Міжнародний фонд «Відродження», а також задіяні перекладачі, видавці і видавництва. Інтерес до німецької мови і культури в Україні великий. І ми тішимося з цього і сприяємо цьому інтересові на різних рівнях. Інтерес до німецької літератури великий, але саме в українських перекладах не насичений. У Німеччині дедалі частіше читають українську літературу, про що свідчать численні німецькі переклади молодих авторів. А у зворотньому напрямку нам вдалося наблизити чимало німецьких публікацій до українського читача завдяки «Спеціальній програмі підтримки перекладів», фінансованій коштом Федерального міністерства закордонних справ Німеччини та фонду «Відродження». Мотиви, що спонукають взяти до рук одну із зібраних тут 100 книг, є різні, так само, як різними є мотиви зайнятися Німеччиною, її мислителями, її літературою. Маючи тепер довгий список публікацій, можна задовольнити багато з цих мотивів. При цьому тут поєднується інтерес до німецької мови і культури зі сприянням українській мові. Обидва напрямки ми хочемо і надалі просувати вперед, роблячи важливий внесок у німецько-українські відносини.

Бажаю, щоб ці 100 книжок мали чимало зацікавлених читачів, видавництвам зичу мужності і прагнення включати інші німецькі книги у свої програми, тож з повним правом плекаю надію, що за опублікованою наразі сотнею книг послідує багато інших сотень книжок.

Спеціальна програма підтримки перекладів в Україні – успіх, який лежить на багатьох плечах

Регіна Ангут-Фрам

Керівник відділу «Інформація та бібліотека», Goethe-Institut в Україні

Гаральд Геррманн

Керівник відділу культури, освіти та меншин

Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні

Німецькі класики не є в Україні невідомими постатями. Популярність німецької мови та культури сприяє, поряд з іншим, також і широкому сприйняттю німецької (і німецькомовної) літератури. Гете, Брехт, Манн – всі вони доступні широкій українській публіці. Але окрім цих класиків існувала й існує велика потреба в забезпеченні зацікавленій українській публіці доступу до актуальних публікацій з німецькомовного простору без необхідності вивчати германістику або користуватися перекладами на російську мову.

Тому Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини у 2004 році вирішило започаткувати спільно з Гете-Інститутом і Міжнародним фондом «Відродження» «Спеціальну програму підтримки перекладів». Міркування було простим: Сприяння перекладу на українську мову творів актуальної белетристики, соціологічних видань і високоякісної дитячої та юнацької літератури. Тим самим ми хотіли зміцнити ринок україномовної книги і зробити внесок у підтримку української мови. Високоякісні твори мали ознайомити українських читачів з сучасними тенденціями в німецькомовній літературі, а також посилити соціологічні дослідження і викладання соціології в інститутах та університетах. Поза тим, було задекларовано ще одну мету: постачання швидко зростаючій кількості ініціатив громадянського суспільства інтелектуального інструментарію, який би підтримував їхнє прагнення до громадянської активності і участі у політичних процесах та супроводжував би зрушення в трансформаційному суспільстві України.

Протягом перших трьох років (2004 – 2006) пріоритетом була виключно підтримка перекладів і випуску книжкової продукції. У 2007 році програму було продовжено на подальші три роки, з новими пріоритетами. Адже перший етап виявив певні слабкі місця, які необхідно було враховувати: деякі книги, незважаючи на підтримку, не були опубліковані. Причиною був брак перекладачів з достатньою кваліфікацією, які могли б упоратися з відібраними вимогливими текстами. І ще одно: багато книг, які знайшли свого перекладача і були опубліковані, продавалися з великими труднощами. І це незважаючи на те, що йшлося про книги, які спеціально були відібрані

для того, щоб досягти відповідної широкої чи фахової публіки! Отже, чому в книгарнях їх не хапали прямо з полиць?

Як виявилось, однією з перешкод було, без сумніву, домінування російськомовних публікацій – у багатьох випадках людям навіть в голову не приходила ідея взагалі запитувати назви книг українською мовою та цікавитися, чи немає відповідного перекладу на українську мову. З урахуванням того, що частка україномовної книги на ринку становить всього 25%, це, на жаль, зрозуміло, і такі публікації, як і раніше, мають нелегку долю.

Часто було й так, що книги просто не знаходили дороги у відповідні книгарні, оскільки професійний маркетинговий ланцюжок від видавництва через книгарню до читача знаходився лише на стадії несміливого становлення. Багато видавців не мали досвіду, як «довести книгу до читача». В Україні не було типового для німецькомовного простору «Переліку доступних для продажу книг», який дозволяє усім книгарням, клацнувши по клавіші мишки, здійснити швидкий і нескладний пошук назв, авторів тощо. Крім того, були відсутні такі засоби комунікації як літературні журнали, літературні додатки в газетах, інтернет-платформи, які б займалися українським книжковим ринком та могли б популяризувати нові видання.

Тому одним із важливих аспектів другого етапу сприяння (2007 – 2009 рр.) стала підтримка також і тих проектів, які знаходяться по той бік від конкретного виробництва книжкової продукції. Сюди відносяться заходи підвищення кваліфікації для перекладачів і видавців та конкретна підтримка онлайн-платформи журналу «POSTORY». Контакти з німецькими перекладачами і видавцями на численних семінарах дозволили перейняти багато практичного «ноу-хау», що в кінцевому рахунку не лише добре зарекомендувало себе при публікуванні підтримуваних перекладів з німецької, але й виявилось довгостроковою інвестицією в український книжковий ринок, ставши суттєвим внеском у його розвиток та професіоналізацію. Але ж, звичайно, фінансово-економічна криза, яка наступила у 2008 році, особливо відчутно вразила також і ще не дуже сильно розвинутий у структурному відношенні український книжковий ринок. Це призвело до того, що і деякі розпочаті на другому етапі перекладацькі проекти не могли бути завершені або опубліковані. Економічна ситуація видавництва часто була такою драматичною, що мова йшла про їхнє просте виживання, а за таких умов високоякісна спеціальна література, незважаючи на сприяння, таїла в собі великі ризики для видавця.

Підтримка з боку Німеччини становила щорічно 45 000 євро і була розподілена на шість років. Ці кошти доповнювалися подальшими щорічними 45 000 євро від Фонду «Відродження» протягом перших чотирьох років та трохи меншими внесками по тому.

Видавництва самі могли пропонувати книги для сприяння або також

користуватися переліками пропозицій, які мали допомогти їм отримати оглядове уявлення про великий ринок німецькомовних книг. Два рази на рік засідала відбіркова комісія у складі українських та німецьких фахівців, яка вирішувала, яким проектам буде надаватися підтримка і на які суми.

Всі проектні партнери були налаштовані на тісну і сповнену довіри співпрацю між собою та з видавцями. Адже кошти текли у маломасштабні, тобто, трудомісткі проекти. І все ж, незважаючи на це, не вдалося завадити тому, що окремі проекти не могли бути реалізовані з різних причин – починаючи з трагічних випадків, таких як смерть перекладача, до банкрутства видавництва або безслідного «зникнення» деяких видавців – з огляду на все це книги потребували пильного супроводження на своєму шляху з Німеччини на український ринок.

Але як би там не було, існуючі нині 100 назв є явним свідченням успіху програми: сьогодні знайти «Джима Гудзика і машиніста Лукаса» Міхаеля Енде українською мовою так же легко, як і «Чарівну гору» Томаса Манна або «Постметафізичне мислення» Юргена Габермаса.

У 2009 році Спеціальна програма підтримки перекладів добігла свого кінця, фінансова підтримка з боку Німеччини та фонду «Відродження» була завершена, а нові проекти більше не розпочиналися. Проте на цьому проектна робота не закінчилася, оскільки робота над перекладами все ще триває. І далі проводяться кваліфікаційні та мережеві семінари для видавців і перекладачів – навіть якщо вони фінансуються за рахунок інших коштів.

Появою після 2004 року великої кількості німецькомовних книг у перекладі на українську слід завдячити поряд із фінансовою підтримкою з боку установ Федерального міністерства закордонних справ, Гете-Інституту та Фонду «Відродження» також і насамперед діяльності окремих осіб: особливо ми хотіли б згадати тут активну позицію Ірини Кучми з Фонду «Відродження» як «жінки першої пори», яка пізніше знайшла в особі Тараса Лютого не менш активного і розважливого наступника. Без їхніх глибоких професійних знань і компетентного супроводу ми б не змогли відзначати сьогодні публікацію «100 німецьких книг».

У цій брошурі Ви знайдете перелік назв книг, які вже з'явилися – а також перелік тих книг, які ще знаходяться на шляху до цього. Ми маємо всі підстави сподіватися, що незабаром вони зможуть бути надані в розпорядження українських читачів. Крім того, на веб-сайті «100 німецьких книг» здійснюється постійне оновлення інформації (<http://100buch.in.ua/>)

Спеціальна програма підтримки перекладів добре зарекомендувала себе і надала доступ до великої кількості книг публіці, яка не володіє або не достатньо добре володіє німецькою мовою. Вона надала підтримку перекладачам і видавцям у їхній роботі та завдяки заходам з підвищення кваліфікації зробила свій внесок у стале зміцнення книжкового ринку

в Україні. Але як це завжди має місце у випадку «спеціальних програм» – вони обмежені у часі і коли-небудь добігають кінця. Проте ми сподіваємося, що інтерес до високоякісної німецькомовної літератури на просторах між Карпатами і Кримом не вичерпається і що українські видавництва навіть без коштів сприяння уже працюють над наступними 100 німецькими книгами. А німецький книжковий ринок зі свого боку з його щорічними понад 90 тисячами нових публікацій надає для цього достатньо заохочень.

Перекладацькі ініціативи в Україні: співпраця Гете-Інституту (ГІ) та Міжнародного Фонду «Відродження» (МФВ)

Тарас Лютий

доктор філософських наук, доцент кафедри філософії та релігієзнавства Національного університету «Києво-Могилянська Академія»

Сьогодні не кожному читачеві української книжки відомо, що в советську добу переважно вся наукова література соціально-гуманітарного спрямування могла з'явитися винятково мовою міжнаціонального спілкування народів ССРСР. Подібна лектура мусила бути «освячена» мовою ідеологічно вивіреною, якою українська, з огляду на деякі рецидиви неблагонадійності вітчизняної історії щодо політики русифікації, бути аж ніяк не могла. Втім, одразу по розпаді ССРСР, коли на початку 90-х рр. в Україні знайшлися видавництва, які взялися заповнювати прогалину потреб національного інтелектуального читання, з'ясувалося, що починати треба від самого початку. Адже в перекладі українською мовою не виявилось тієї підставової філософської чи суспільно-політичної літератури, якою могли похвалитися зазедве не всі країни Східної Європи.

Саме тому в 1998 р. МФВ взяв участь у мережевій програмі *CEU Translation Project*, в рамках якої нова програма почала сприяти публікаціям не лише вітчизняних, але й перекладу та систематичному виданню праць відомих зарубіжних авторів. Її метою була підтримка гуманітарних видань, що заохочували розвиток критичного мислення, взаєморозуміння різних культур і розвивали видавничу справу в Україні. Проекти підтримувалися на паритетних засадах із видавництвами. Надалі знайомство українського

читача з цією літературою привертало широку увагу суспільства й отримало позитивну оцінку з боку фахівців видавничої галузі. Продовжувалися спеціальні навчальні програми для видавців щодо ознайомлення з діяльністю зарубіжних видавництв: експерти з *Open Society Institute* і *Франкфуртського книжкового ярмарку* провели кілька семінарів. Було підготовлено єдиний на той час каталог видань *Books in Print*, які мали з'явитися на ринку.

З 2003 р. в МФВ почала діяти програма *Соціальний капітал та Академічні публікації* як наступниця *Translation Project*. Програма успадкувала головні пріоритети своєї попередниці: видання українською мовою найважливіших праць сучасних і класичних зарубіжних авторів, що визначають розвиток гуманітарних і суспільних дисциплін, поширюють інформацію про цінності демократичного суспільства, збагачують словники, якими послуговуються громадяни нових демократій; становлення сильної, різноманітної та незалежної видавничої індустрії як життєво необхідної інституції громадянського суспільства; розвиток школи академічного перекладу; трансформація академічного й публічного дискурсу в Україні.

Наприкінці 2003 р. МФВ і ГІ Київ започаткували спільну програму підтримки українських перекладів німецькомовної літератури, в рамках якої планувалося щороку підтримувати українські видання 20-30 німецьких книжок у царині гуманітарних і суспільних наук, а також художньої та дитячої літератури. 2004 р. відбулися два конкурси перекладів: загальний конкурс *Переклад німецької літератури українською мовою* та спеціалізований конкурс *Переклад німецької літератури українською мовою з питань європейської інтеграції, верховенства права і соціальної економіки*, а також тендер на видання окремих назв книжок. З-поміж 114 конкурсних проєктів експерти програми підтримали 25.

В 2005 р. програма підтримки німецьких перекладів українською мовою МФВ і ГІ 3-й рік працювала з бюджетом, який становив 90 000 €. Половину цієї суми надавало *Міністерство закордонних справ ФРН*, а іншу частину – МФВ. Того року 29 книжок здобули фінансову підтримку в рамках двох конкурсів: *Переклад німецької літератури українською мовою* та *Переклад німецької наукової літератури з питань розвитку масмедій і комунікації, інформаційного суспільства і глобалізації та німецької дитячої літератури українською мовою*.

2006 р. ГІ, Фонд Фрідріха Науманна та МФВ організували 2 міжнародні семінари: 28 вересня – *Відкритий доступ: інформація, наукова комунікація, культура*; 13 листопада – *Відкритий доступ до наукової інформації: нові можливості завдяки Інтернету. Частина 2: Авторське право за умов відкритого доступу для бібліотекарів, науковців, менеджерів освіти й журналістів*.

2007 р. 19 проєктів здобули підтримку в рамках спільного конкурсу

Переклад німецької літератури українською мовою. Було зосереджено увагу на підвищенні фахового рівня перекладачів шляхом організації семінарів для перекладачів-початківців, запровадження нових навчальних і менторських програм для перекладачів, підтримки інформаційно-консультаційних ресурсів про переклад у співпраці з фінансованою *МФВ Лабораторією наукового перекладу* (ЛНП) та *ГІ*. Учасники семінарів запропонували розробити програму подальших семінарів і створити систему оперативного обміну інформацією. На виконання цього побажання експерти програми підтримали проект *Простори – веб-ресурс*, присвячений літературному перекладу, критиці літератури та мистецтва (<http://prostory.net.ua>). Впродовж року відбулося 10 семінарів проекту *ЛНП*: 3 термінологічних і 7 обговорень перекладів книжок. На основі матеріалів семінарів укладено електронний варіант *Німецько-українського словника гуманітарних наук*.

У співпраці з *ГІ* в Україні, *Літературним колоквиумом Берліна*, *Фондом Бранденбурзькі ворота* та за підтримки *Посольства ФРН в Україні* та *МЗС Німеччини* в 2007 р. тривав проект *Видавнича метрополія – Київ і Львів*. Українські перекладачі, видавці та журналісти мали нагоду поспілкуватися зі співробітниками *Літературного колоквиуму Берліна* та письменниками про сучасну літературну ситуацію й актуальні тенденції в літературному житті Німеччини.

У 2008 р. спільна експертна рада конкурсу перекладів з німецької мови надала підтримку 17 проектам. Проект *ЛНП* в 2008 р. було присвячено спільній експертній роботі над *Німецько-українським термінологічним словником філософії та гуманітарних наук*. У рамках першого етапу проекту було проведено два термінологічних семінари, результати яких було покладено в основу словника. У листопаді відбувся семінар *Термінологія філософії права і моральної філософії*, а в грудні *Термінологія теології і філософії релігії*.

Протягом року за участі та за ініціативи програми відбулася низка вагомих для книговидавничої галузі подій – семінарів, презентацій, зустрічей. У липні в *Посольстві ФРН* під час презентації книги М. Халера *Интерв'ю* видавництва *Академія Української Преси* відбулося представлення спільної діяльності проекту перекладів *ГІ* й *МФВ* (за участі українських видавців і працівників Посольства). У грудні в *Могілянській школі журналістики* відбулася презентація книги Герда Штромайера *Політика і мас-медіа*, яка побачила світ у *Видавничому домі «Києво-Могілянська академія»* за підтримки *МФВ* і *ГІ*. Презентація спричинила активну полеміку на предмет ролі мас-медіа в сучасному суспільному житті. А 2009 р. експертна рада конкурсу перекладів з німецької мови надала підтримку 19 проектам.

Загальні результати підтримки соціально-гуманітарної літератури поміщені в електронний архів (<http://books.irf.kiev.ua>), де значну частину посідають книжки, перекладені з німецької мови.

Пілотний проект «Підвищення кваліфікації видавців 2009-2011»

Регіна Ангут-Фрам

*Керівник відділу «Інформація та бібліотека»,
Goethe-Institut в Україні*

У рамках ініціативи «Культура та розвиток» Гете-Інституту регіону Східна Європа/Центральна Азія реалізували пілотний проект «Підвищення кваліфікації видавців 2009-2011» <http://www.goethe.de/ins/ru/lp/prj/vfb/deindex.htm>.

Програма підвищення кваліфікації була розрахована на три роки і спрямовувалася переважно на керівних співробітників видавничої справи.

Пілотний проект проводився у співробітництві з Медіакампус Франкфуртта Франкфуртським книжковим ярмарком і пропонував учасникам систематичну, модульну та мультимедійну програму підвищення кваліфікації, адаптовану до потреб видавців у країнах цього регіону.

Поряд із професійним розвитком видавців проект, насамперед, ставив собі за мету сприяти розвитку мереж як у окремих країнах-учасницях, так і за кордонами цих країн. Діалог з німецькими експертами та інформаційні поїздки до Німеччини надали додаткову можливість налагодити співробітництво з партнерами в Німеччині. Загалом проект був покликаний посилити видавниче середовище країн-учасниць.

Старт проекту «Підвищення кваліфікації видавців 2009-2011» відбувся в 2009 році на Франкфуртському книжковому ярмарку. А в 2010-2011 роках в Білорусі, Україні, Казахстані, Грузії, Вірменії, Росії та Узбекистані пройшли семінари, тренінги та конференції. Під час заходів з підвищення кваліфікації учасники проекту співпрацювали з відомими німецькими експертами, поглиблювали свої фахові знання та обмінювалися думками про умови видавничої діяльності в своїх країнах. Відвідання книжкових ярмарків у Лейпцигу та Франкфурті-на-Майні стало чудовою нагодою розширити міжнародні контакти та отримати інтенсивну інформацію про німецьке літературне та видавниче середовище.

Проект був дуже добре сприйнятий цільовими групами і був дуже успішним. У різноманітних заходах взяли участь сотні фахівців видавничої справи. Набуті знання та контакти впливають на подальшу професіоналізацію пропозицій видавництва та знаходять свій вираз у спільних проектах.

Гете-Інститутів Східній Європі/Центральній Азії змогли ще раз переконатися, наскільки важливою є робота з видавцями в рамках нашої культурної місії і які великі можливості існують у цій царині. Так, і

по завершенні пілотної фази проекту Гете-Інститути СЕ/ЦА обов'язково пропонуватимуть інші заходи для видавців, щоб забезпечити сталість проекту і надалі підтримувати видавниче середовище країн-учасниць.

Goethe-Institut сприяє перекладам та перекладачам

Крістіан Кант та Андреас Шмоль

Центральне управління Goethe-Institut, м. Мюнхен

Goethe-Institut бачить себе посередником між культурами та людьми, партнером у проведенні діалогу між Німеччиною та іншими країнами. Література, як жодний інший жанр мистецтва, укорінена в суспільному, відображає та опрацьовує суспільне, навіть якщо часто й у фіктивний спосіб. Тому, читаючи літературу і говорячи про неї, завжди відбувається обмін інформацією про історію, думки та людей відповідної країни. Щоб б ми в Німеччині знали про Україну, як би не було таких авторів, як Юрій Андрухович, Любко Дереш чи Оксана Забужко?

Німецька сучасна література віднайшла в минулих роках нову тональність і примусила активніше говорити про себе навіть за кордоном. За допомогою літератури Goethe-Institut бере участь у спільному діалозі і дає почути голоси та настрої з Німеччини по всьому світі.

Як і раніше, часто лише незначна кількість фахівців може прочитати німецькомовні оригінали за кордоном. Тому професійні перекладачі та якісні переклади мають вирішальне значення для забезпечення доступу читачів до німецькомовної літератури та можливостей культурного обміну.

За допомогою програми *Litrix.de* Goethe-Institut хоче привернути увагу видавництва та осіб, що цікавляться літературою, до актуальних літературних новинок.

Двічі на рік журі, що складається з експертів у сфері літератури для дітей та юнацтва, науково-популярної книги та белетристики, обирає найкращі твори і репрезентує їх на інтернет-сторінці *Litrix.de*. Відвідувачі знайдуть тут фахове обговорення книжочка, прочитавши великі уривки з творів, отримують про них безпосереднє уявлення. Особливим є те, що ця пропозиція не обмежується лише німецькою мовою. Вся інформація на інтернет-сторінці представлена німецькою та англійською мовами, крім того, з 2012 по 2013

рік обрані твори будуть представлені й російською. Літературний екскурс завершується інформацією про авторів та видавництва.

За допомогою *Litrix.de* Goethe-Institut хотів би надати зацікавленим особам можливість ознайомитися з німецькомовною сучасною літературою, а закордонним видавництвам – можливість самостійно друкувати твори німецьких авторів у високоякісному перекладі.

Але публікація таких перекладів становить для кожного видавництва суттєвий економічний ризик. До звичайних витрат на редагування та друк додається додаткове фінансове навантаження у вигляді ліцензійного збору та гонорару за переклад, яке не завжди може компенсуватися відповідною виручкою від продажу. Тому вже понад 35 років Програма сприяння перекладу німецької літератури іноземними мовами пропонує видавництвам фінансову підтримку для здійснення публікацій перекладів. У 2001 році Програма стала частиною всесвітньої діяльності Goethe-Institut в галузі культури. За час існування Програми була надана підтримка перекладу майже 6 000 творів. У 2011 році по всьому світі був підтриманий переклад 288 видань на загальну суму прибіл. 570 000 євро.

Зацікавлені видавництва можуть подавати заявки на отримання такого сприяння в Goethe-Institut своїх країн. У разі позитивного рішення Goethe-Institut відшкодовує видавництву 50-70% витрат на переклад після виходу в світ українського видання. Програма сприяння діє з орієнтацією на попит; це означає, що видавництво може подавати заявку на будь-який німецькомовний твір. Можливо все: від дитячої книжки, роману, лірики, есе до класиків філософії. Надається підтримка й перекладам академічної фахової літератури із сфери гуманітарних та суспільних наук, якщо вона є значним німецьким внеском до важливих міжнародних дискурсів.

(Для подання заявки потрібні наступні документи: копія підписаного ліцензійного договору з німецьким оригінальним видавництвом, копія договору з перекладачем, а також обґрунтування проекту, в якому коротко зазначається, чому видавництво обрало для публікації цей твір, яким чином цей твір узгоджується змістовно з програмою діяльності видавництва і чому є необхідним фінансове сприяння. Додатково подаються два екземпляри німецького оригінального видання та рецензії на книгу в пресі).

Goethe-Institut відповідної країни ухвалює принципове рішення щодо надання сприяння відповідному твору. Після цього він передає заявку в Центральне управління Goethe-Institut в Мюнхені, де експертна комісія з урахуванням можливостей бюджету визначає розмір суми сприяння. Вирішальне значення для надання сприяння мають культурно-політичні аспекти, тематичні напрями діяльності Goethe-Institut відповідної країни, а також літературна або фахова якість книги. Через великий попит не кожна заявка, на жаль, може отримати сприяння. Більш детальна інформація

знаходиться на інтернет-сторінці www.goethe.de/translationgrants.

Поруч із цією відомою Програмою сприяння перекладам, з 2008 року Goethe-Institut звертається безпосередньо до іноземних перекладачів літератури з іншою пропозицією: програма «Перекладаємо книги – будуємо мости» пропонує перекладачам можливість у рамках 6-8-тижневого робочого перебування в Німеччині попрацювати в спокійній та сконцентрованій атмосфері над проектом з актуальної німецькомовної белетристики. Два партнери - Фонд культури федеральної землі Саксонія та Фонд Альфреда Тьопфера F.V.S. – надають з цією метою квартири в Дрездені або маєток Ziggen (Шлезвіг-Гольштейн). У 2012 році шість перекладачок та перекладачів взяли участь у цій програмі резиденції. Інформація про них та стипендіатів попередніх років знаходиться на інтернет-сторінці www.goethe.de/translators-in-residence.

Українська книга 2011: рух по сходинках униз

Олександр Афонін

президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів

Аналіз економічного стану видавничої галузі, розпочатий Українською асоціацією видавців та книгорозповсюджувачів у 2008 році, на четвертий рік цієї роботи дозволяє зробити вже певні висновки відносно того, що представляє сьогодні українське книговидання з точки зору його «європейськості».

Аналізуючи динаміку змін, що відбувалися протягом досліджуваного періоду, за такими показниками, як:

- оборот підприємства у грошовому еквіваленті;
- обсяги відвантаженої продукції у книготорговельну мережу або реальне споживання книги населенням;
- кількісні показники друку за назвами та накладами;
- середня вартість примірника;
- розрахунки торгівлі з постачальниками книжкової продукції,

можна сказати, що український книжковий ринок протягом понад двадцяти років незалежності держави так і не зміг сформуватись і набути рис, притаманних більшості європейських країн.

Причин цього явища досить багато, однак головними з них були і залишаються:

- відсутність стратегії державної гуманітарної політики і, відповідно, як її складової, стратегії розвитку національного книговидання;
- несформульованість і невизначеність потреб держави у сучасній високоосвіченій, культурно та духовно розвиненій особистості, створенні потужного інтелектуального кадрового ресурсу, необхідного для цивілізаційної розбудови виробничої, наукової, соціальної сфер України, її економіки загалом;
- неконтрольованість і необмеженість імпорту не завжди змістовної, якісної друкованої продукції;
- відсутність власної, побудованої з залученням національного капіталу, системної дистрибуційної та роздрібно-книжкової торгівлі;
- продовження практики дотації державою, хоч і в обсягах, які не відповідають реальним потребам суспільства, виробників книговидавничої продукції, а не її споживачів в особі бібліотек, навчальних закладів різних рівнів акредитації тощо;
- відсутність виваженої кредитної та інвестиційної політики щодо видавничого сектору національної економіки;
- несформованість і недосконалість методичних підходів до проведення статистичних обрахунків економіки галузі та її доробку за кількісними показниками виходу в світ видавничої продукції, що значно ускладнює процедуру визначення реального стану;
- відсутність на державному рівні ефективної програми популяризації серед різних вікових груп і прошарків населення книги і читання як найбільш впливових важелів впливу на формування людської особистості, нації і держави.

Перелік негативних факторів, які гальмують структурну розбудову книжкового ринку України, розвиток видавничої справи, а, відповідно, і суспільства в цілому, можна продовжити, однак визначальними є саме перераховані вище.

Зроблений протягом чотирьох років аналіз підводить до сумного висновку, що фрагментарний, неструктурований книжковий ринок України не тільки не розвивається, надолужуючи згаяне за попередні два десятиліття, а набуває перманентного стагнаційного характеру, все більше втрачаючи роль одного з основних чинників освітнього, культурного, інтелектуального розвитку українського народу.

Що ж стосується підсумків минулого 2011 року, відповідно до статистики друку Книжкової палати України імені Івана Федорова, то вони виглядають цілком благополучно. Так, показники друку книжок 2010 року у 2011 році перевищено за назвами на 1,2 %, а за накладами – на 3,3 %. Хоча в

абсолютних цифрах все це виглядає не так оптимістично, бо сумарний річний наклад усіх видань у 46,5 млн – це все та ж одна книга на одного мешканця України.

Ще більш не оптимістичною на фоні успішних показників друку виглядає реальна пропозиція так званої загальнодоступної книги українському споживачеві. Тобто тієї літератури, яку кожний пересічний українець потенційно міг би придбати у книгарнях чи на книжкових розкладках. Справа в тому, що офіційна статистика друку не є свідченням гарантованої наявності у вільному доступі друкованої продукції, зафіксованої нею по обов'язкових примірниках. І для цього існують об'єктивні причини, оскільки до переліку видань, що вийшли друком протягом року і зафіксовані Книжковою палатою, входить значна кількість книг відомчого характеру центральних органів влади, літератури, виготовленої в рамках програми «Українська книга» та видавничих програм Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, які не є предметом ринкового продажу.

Якщо не враховувати вищезазначені видання, можна з певністю сказати, що пропозиція вітчизняних видавництв на ринку книги, що вийшли друком протягом 2011 року, склала приблизно 27–28 млн примірників.

Про той факт, що реальний обсяг споживання українцями книги суттєво зменшується щорічно, свідчить і аналіз економічного стану книжкового ринку, проведеного Асоціацією.

Отже.

Оборот підприємств у грошовому еквіваленті

Порівнюючи показники грошового обігу українських видавництв у 2011 році з попереднім 2010-м, слід зазначити, що впадає в око значне зменшення кількості тих, які наростили його і, відповідно, зростання кількості видавництв, оборот яких суттєво зменшився.

Так, у 2010 році 74,1% видавництв зафіксували збільшення свого грошового обігу в середньому на 27,1 відсотка. Рік нинішній дав вже інші результати. Зростання обігу зафіксували 60,9 відсотка видавців, що на 13,2 відсотка менше, ніж у попередньому році, і середній відсоток зростання склав лише 11,1.

Кількість же видавництв, які зазнали втрат в своїх оборотах коштів, порівняно з 2010-м роком, збільшилася на ті ж 13,2 відсотка, а відсоток падіння склав вже 29,5 порівняно з 20,6 у попередньому році.

Серед видавництв, які зафіксували зростання, найбільший його відсоток, від 21 до 33, відзначили ті, хто працює у жанровій ніші художньої літератури для дітей і підлітків. Дещо менший відсоток зростання, від

5 до 7, продемонстрували видавці художньої і прикладної літератури та картографічної продукції.

Що стосується видавництва, грошовий оборот яких зменшився, то максимальний рівень, від 42 до 53 відсотків, як і в попередньому році, був характерним для видавців науково-популярної літератури, довідників, словників і підручників для вищих навчальних закладів. Менший відсоток, від 7 до 10, зафіксували видавці краєзнавчої та мистецької літератури.

Однак варто підкреслити, що зростання грошового обігу відбулося не стільки за рахунок збільшення обсягів продажу фізичної книги, скільки за рахунок збільшення вартості самих видань, що підтверджується такими показниками.

Обсяги постачання книжкової продукції видавцями у книжкову торгівлю

Вивчення наданих видавцями даних з цього показника теж наочно засвідчило подальше «просідання» ринку загальнодоступної книги і досить суттєве зменшення обсягів споживання вітчизняної друкованої продукції різними прошарками населення України. Якщо в 2010 році 46,4% опитаних видавців повідомили про зростання обсягів відвантаженої книжкової продукції підприємствам книготоргівлі в середньому на 31,2%, то в 2011-му кількість таких «щасливців» складала вже лише 30,4%, а середній відсоток зростання обсягів постачання становив всього 10,7.

Щодо тих, чії поставки книжок у 2011 році зменшилися, то їхня кількість сягнула 69,6% при середньому відсотку падіння у 25,1. Найбільших втрат, до 50%, відчували видавці словникової, енциклопедичної, довідкової літератури, науково-популярних видань. Дещо менше падіння, однак все одно значне, 20–25 %, торкнулося мистецьких видань і підручників для ВНЗ, окремих видів навчальної літератури для школярів. Негативна динаміка цього показника економічної діяльності видавничої сфери свідчить про подальшу втрату основною масою населення інтересу до читання й підвищення інтелектуального рівня, що автоматично тягне за собою стрімке зниження рівня освіченості, культури народу України, тобто його деградацію.

За будь-яких обставин, навіть враховуючи відтік (за нашими оцінками, дуже і дуже незначної) частини споживачів в царину електронної книги, стрімке падіння споживання вітчизняного інтелектуального продукту в межах 20% протягом року – це жахлива цифра. Така тенденція змусила б будь-яку владу, яка вибудовує для народу своєї країни позитивне цивілізоване майбутнє, бити на сполох і швидко шукати ефективні рішення виходу з кризової ситуації.

Однак в Україні відбувається все навпаки. Принаймні на пропозицію

Міжвідомчої комісії з питань сприяння розвитку вітчизняного книговидання та книгорозповсюдження щодо розроблення та реалізації «Державної цільової національно-культурної програми популяризації книги і читання на період 2013–2017 року» Міністерство фінансів України офіційним листом повідомило, що розробку такої програми вважає передчасною.

Окрім усього іншого, цей показник свідчить про те, що понад дві третини видавців працюють «на склад», фактично «заморожуючи» навіть ті мізерні обігові кошти, з якими галузь працює сьогодні, все більше перетворюючи реальну українську книгу на віртуальну, проте не в сенсі її електронного виконання, а в сенсі її присутності як такої в соціумі.

Динаміка змін кількості видань за назвами

Результати дослідження засвідчили, що у 2011 році, як і в попередні роки, на фоні стрімкого падіння рівня читацької культури і попиту на книгу, видавництва продовжили гарячкову практику пошуку нових авторів і жанрових ніш, нарощуючи кількість назв і намагаючись за рахунок дрібних тиражів дорогих книжок хоч якимось чином повернути вкладені у видання кошти.

Більше того, ця практика знайшла своє поширення. Якщо у 2010 році кількість видавництв, які збільшували кількість назв, складала 55,5% з числа тих, що надали УАВК інформацію, то в 2011 році вона зросла до 62,5%. Однак варто зазначити, що, порівняно з 2010 роком, у 2011-му середній відсоток зростання кількості назв зменшився з 23,3 до 16,7. Найбільше зростання в межах 40% було зафіксовано у жанрових нішах навчальної, художньої та культурологічної літератури, видань з мистецтвознавства. На 3–5% збільшилася кількість картографічних видань.

Серед видавництв, які протягом 2011 року скоротили свою асортиментну базу, а таких 37,5% з числа опитаних, середній відсоток скорочення склав 21,1 від 25,5 зафіксованих у попередньому 2010 році. Найбільше скорочення кількості назв, від 30 до 40%, торкнулося довідників, словників, підручників для ВНЗ. В межах від 7 до 13% зменшилася кількість наукових та юридичних видань, окремих видів художньої літератури.

Динаміка змін за середніми накладками видань

Цей показник чітко кореспондується з показником постачання загальнодоступної книги у книжкову торгівлю, є очевидним підтвердженням тенденції до стрімкого зниження рівня споживання книги у суспільстві. За даними опитування видавців, у 2011 році лише 32% з них збільшили свої

наклади в середньому на 16,4%. Максимально, на 20%, зросли накладки художньої, дитячої та прикладної літератури і на 3–5% – накладки навчальної літератури з окремих дисциплін та пізнавальної літератури для дітей.

У той же час 60% видавців, задіяних у виданні довідкової, енциклопедичної, науково-популярної та юридичної літератури, зменшили свої середні накладки на 29,9%. Хоча в окремих випадках це зменшення сягає 45–55%. На 1–5% зменшилися накладки видань з документалістики та історичної літератури.

Згідно з даними Книжкової палати України у 2011 році 13 370, або 58,6% назв книжок із 22 826, що зафіксовані як такі, що вийшли друком протягом минулого року, мали наклад менше 500 примірників. Зрозуміло, що забезпечення доступності кожного з цих видань для 45,5 млн населення України є просто нереальним.

Динаміка змін середньої вартості одного примірника вітчизняної книги

У минулому році, згідно з даними опитування, 64% видавництв підвищили відпускну вартість своєї продукції в середньому на 30%. Максимальне зростання, близько 40%, стосується навчальної, художньої, дитячої і науково-популярної літератури. На менший відсоток (20–25%), зросла вартість мистецької та юридичної літератури. Однак це відбулося не за рахунок механічного «накручування» видавцем ціни, а за рахунок значного зростання накладних витрат видавництва та суттєвого зменшення накладів, що, відповідно, викликало зростання вартості одного примірника.

В той же час видавці навчальної літератури для ВНЗ протягом року намагались, навіть втрачаючи власний прибуток, утримувати відпускну ціну на свої видання на рівні 2010 року. А видавці подарункових, краєзнавчих та картографічних видань навіть понизили, порівняно з 2010 роком, відпускну ціну в межах 5–7%, маючи за мету хоча б таким чином покрити власні витрати, пов'язані з підготовкою та друком своєї книжкової продукції.

Динаміка змін у розрахунках книжкової торгівлі

Оцінюючи, в рамках опитування, стосунки видавців та реалізаторів книги в частині розрахунків за реалізовану продукцію, слід констатувати, що ситуація тут змінюється теж не на краще.

Якщо у 2010 році 57% опитаних видавництв проінформували про покращення розрахунків торгівлі з ними, порівняно з 2009 роком, у середньому на 20,1%, то за результатами 2011 року лише 32% видавців заявили про поліпшення, порівняно з 2010 роком, розрахунків, у середньому

на 15,4%.

Про значне погіршення розрахунків, у середньому на 29,5%, при 25% у 2010 році, заявили 48% опитаних видавців. У 2010 році таких видавництв було 37%.

Минулого року найкраще торгівля розраховувалась із постачальниками навчальної літератури для загальноосвітніх шкіл, а також художніх, дитячих та картографічних видань – в межах 20–30%. У 2010 році відсоток покращення розрахунків коливався від 44 до 50.

Погіршення розрахунків спостерігалось з постачальниками навчальної літератури для ВНЗ, довідників, фотоальбомів, мистецьких, юридичних та наукових видань.

В цілому, як і в попередні роки, книготорговельні підприємства не намагалися демонструвати лояльні партнерські стосунки з постачальниками вітчизняної книги, продовжуючи практику затримки платежів або неповного розрахунку за вже реалізовану продукцію та масове повернення видавцям нерезалізованих книжок, у більшості випадків з втратою ними товарного вигляду.

Висновки

Проведений УАВК аналіз хоч і ґрунтується на економічних показниках, наданих вітчизняними видавництвами, однак фактично свідчить про речі абсолютно іншого характеру, оскільки ми вже неодноразово говорили про те, що стан книги і читання є віддзеркаленням стану морального, культурного та інтелектуального здоров'я будь-якої нації й відображає реальний потенціал держави до реалізації завдань своєї демократичної, цивілізаційної розбудови.

Нинішній незадовільний стан книги і читання в країні, а також стійка, упродовж кількох років, тенденція до їхнього подальшого погіршення вступає в очевидний дисонанс із задекларованими владними інституціями широкомасштабними планами розбудови держави та переформатування, відповідно до сучасних вимог, її наукової, виробничої, технологічної, соціальної сфер.

Однак, можливо, у нинішнього керівництва фінансово-економічного блоку українського уряду є унікальний, ще невідомий цивілізованому світові, рецепт того, як без вітчизняної книги, популяризації читання, в умовах морального розкладу, поступової культурної та інтелектуальної деградації значної частини населення України реалізувати програму реформ «Заможне суспільство, конкурентно спроможна економіка, ефективна держава»...

Зведення мостів для німецькомовної літератури

Дагмар Гірзберг

публіцистика, працює в Бонні

Хоча просування сучасної німецькомовної літератури вважається тяжкою справою, до неї ідейно й з неабияким ентузіазмом докладається ціла низка місцевих і закордонних інституцій.

«Складна для посередництва» – такий не вельми привабливий ярлик, либонь, щільно приклеївся до сучасної німецькомовної літератури. Якщо запитати видавців і агентів у німецькомовних країнах, як проходить просування сучасної літератури за кордоном, відповідь буде одностайною: це складна, кропітка праця.

Стійкі упередження й мовні перепони

Кількість договорів про передачу авторських прав між німецькими видавництвами та їхніми закордонними партнерами доволі скромна. За статистикою Біржової асоціації німецьких книготорговців, 2009 року було укладено всього 6278 договорів. З них 665 – щодо прав на белетристику, лише 10,6 відсотка.

Чому німецькомовна література не приваблива для експорту? Причини на те дуже різні. Серед них – упередження, поширене в колі закордонних лекторів та видавців. Йорг Бонг, керівник програми німецькомовної літератури у видавництві «С. Фішер Ферлаг» описує ситуацію так: «Німецька література вважається герметичною, складною й високолітературною – масовий читач цього не оцінить».

Наступну проблему озвучує літературний агент Бастіан Шлюк: «Велика складність полягає в тому, що у видавництвах заледве хтось зможе читати німецький оригінал».

Посьданні енергії

Верена Нольте також знає про ці труднощі з власної діяльності літературної посередниці. «Хоча ми й можемо посилатися на велику літературну традицію, все одно потрібно докладати постійних зусиль, щоби сучасна німецькомовна література зберігалася у свідомості інших мов», – стверджує багаторічна координаторка мережі літературних домів.

При цьому ціла низка інституцій, інформаційних центрів та мереж по всьому світі ангажується з питань літературного посередництва для німецької літератури. Багато з них єднують зусилля у тісній співпраці.

Наприклад, Гете-Інститут, книжково-інформаційні центри та Бюро німецької книги Франкфуртського книжкового ярмарку, Берлінський літературний колоквиум, Берлінські літературні майстерні, Європейський перекладацький колегіум у Штралені, Фонд ім. Роберта Боша та мережа літературних домів.

Діалогічний обмін

Всі посередницькі зусилля слугують одній цілі – спільно ініціювати розмову про сучасну німецькомовну літературу. Причому йдеться не так про конкретну рекламу окремих книжок, як про діалогічний обмін загалом.

Гарними прикладами слугують білатеральні проекти міських письменників, які останні роки проводить Гете-Інститут у співпраці з мережею літературних домів, а також міжнародних партнерів. Так, у 2008 році в рамках проекту *Yakin Bakış* восьмеро письменників з німецькомовного простору та восьмеро з Туреччини дістали можливість зануритися в суспільний контекст іншої країни. Переживання й досвід міських письменників публікувалися в інтернет-нотатках й у щоденній пресі.

У рамках проекту «*Видавничі метрополії*», який реалізує Берлінський літературний колоквиум спільно з Гете-Інститутом, 5 або 6 молодих німецьких авторів разом їдуть на кілька днів до якоїсь видавничої метрополії. Там їм пропонують різні можливості для презентації власних текстів – щоби зацікавити місцевих видавців та перекладачів.

Створення й збереження мережі

У фокусі багатьох проектів перебуває створення мереж. Берлінський літературний колоквиум спільно із Фондом ім. Роберта Боша та польським фондом *Borderland* працює в проекті *HALMA*, що полягає в об'єднанні найважливіших літературних центрів Європи у мережу. Наразі до цієї платформи обміну письменниками, перекладачами та літературними посередниками входять 26 літературних інституцій з 21 країни.

Ідея мережі властива також німецьким книжково-інформаційним центрам та Німецьким офісам Франкфуртського книжкового ярмарку, відкритим в Пекіні, Нью-Делі, Москві, Бухаресті й Нью-Йорку. Протягом кількох років поїздки лекторів задля встановлення контактів вважаються перспективним інструментом цих міжнародних бюро, підтримуваних Міністерством закордонних справ. При цьому лекторів запрошують у подорож до Німеччини для відвідання видавництв, знайомства з літературними ініціативами й численними новими можливостями встановити зв'язки на німецькій книжковій та видавничій сцені.

Підтримка перекладів та перекладачів

Дуже важливим заходом вважається підтримка перекладів. Провідну роль відіграє програма Гете-Інституту «Переклади німецьких книжок на іноземну мову», у рамках якої останні 35 років було підтримано публікації близько 5 тис. книжок на 45 мовах. Дана програма супроводжується регіональною програмою підтримки *Litrix.de*, онлайн-журналом з фрагментами важливих новинок, пробних перекладів та актуальною інформацією про німецький книжковий ринок.

Разом з тим, є багато пропозицій та програм, завдяки яким підтримку отримують самі перекладачі. Європейський перекладацький колегіум в Штралені – це не тільки найбільший у світі робочий центр для літературних перекладачів, він також надає премії та організовує семінари та заходи з підвищення кваліфікації перекладачів. Крім того, активність у створенні мереж, підвищення кваліфікації та підтримки перекладачів проявляють Берлінський літературний колоквиум спільно із Фондом ім. Роберта Боша.

Довгочасна заангажованість для тривалого ефекту

Активні й досвідчені посередники одностайні в тому, що під час реклами німецькомовної літератури за кордоном треба розраховувати на тривалу працю. Таку думку підтримує й Майя Пфлюгер, відповідальна у Фонді ім. Роберта Боша за програми з літератури й підтримки перекладів: «є багато факторів не на користь разовим подіям. Хто хоче працювати з тривалим ефектом у сфері порозуміння народів, потребує не тільки полум'яних ідей, але й просто мусить довгий час їх просувати».

Об'єднані перекладачі

Катерина Міщенко

редакторка PROSTORY, перекладачка

Проблематика сфери художнього перекладу зазвичай охоплює два, на перший погляд, окремі напрямки: художньо-рефлексивний та цехово-політичний. У першому йдеться про осмислення фігури художнього перекладача, викликів оригіналу, рівня та якості критики перекладу, у другому – про умови оплати, праці й у цілому співпраці з видавництвом,

можливості впливу на структури книговидавничого й літературного процесу в країні. Такі проблемні поля не марковані географічно і наявні скрізь, де перекладають книжки. Звісно, проявленість та рівень розв'язання цих проблем у кожній країні свої. В Україні з цих питань проводяться круглі столи, дискусії, зустрічі з перекладачами, з'являються публікації. Вочевидь, первинне осмислення ситуації відбулося, що дозволяє визначити орієнтири подальших дій і здійснювати їх.

Почати, певно, варто з того, що згадувані у перших рядках два аспекти «труднощів» художнього перекладу взаємопов'язані. Серед усіх перекладачів літературні складають особливу спільноту зі специфічними завданнями, не лише власне перекладацькими, але й культурно-посередницькими, співтворчими. Однак така професійна ідентичність в жодному разі не повинна елітизувати художній переклад, зокрема зводячи професійний образ до рівня піднесеного, не обтяженого матеріальними питаннями творця чи творчині. Умови та оплата праці, як і видавнича інфраструктура, безпосередньо витворюють культурний контекст, в якому з'являється і перебуває книжка. І художні перекладачі мають усвідомити свою співвідповідальність за цей контекст та необхідність говорити не лише про перекладацькі стратегії, але й про ганебні умови праці, в яких часто доводиться творити. Треба пам'ятати, що художній переклад – це *прекаризована праця*, тобто ненормована, така, що не передбачає жодних соціальних гарантій, здійснюється в умовах дерегуляції трудових відносин та конкуренції, що впливає на оплату.

Умови праці перекладачів прямо пов'язані із загальним економічним тлом книговиробництва. Багато в чому це тло зумовлюється комунікативним прогалинами, скажімо, між книготорговцями й видавництвами, між ними обома та читачами, часто між перекладачами й видавцями, і не в останню чергу із грантодавцями – як наслідок, книжка не є продуктом спільної праці й відповідальності й не доходить до свого адресата. Саме порушена комунікація й економічна інтеракція, як-от: нефіксовані ціни на книжки, ускладнена реалізація книжок, відсутність публічної репрезентації книжки як інтелектуального медіума, невідстежувані, фантомні кількості накладів – неминуче відбиваються на ситуації перекладачів. Їм як досить незахищеним у цьому процесі ланці доводиться матеріально відшкодовувати витрати на створення книжки, що не виправдали себе через відсутність спільної книговиробничої стратегії.

Гарним прикладом тут може слугувати грантова підтримка перекладів. Неспроможність видавництва продати цілий наклад для перекладу книжки означає: використання перекладацького гранту на видавничі витрати, непрозоре залучення до перекладу низькооплачуваного студентства, радикальне зменшення накладу. Чому б не надавати грант безпосередньо

перекладачам без посередництва видавця? Чому не зобов'язати видавництво підтвердити наявність цілого книжкового накладу? Чому б не проконтролювати наявність та оплату літературної редакції? Ці вимоги грантодавцям і видавцям повинні висунути самі перекладачі.

Однаке самотній голос творця-трудівника навряд чи буде почуто тими, до кого він звертається, ба більше, він не спричинить жодних реакцій. Голос має бути спільний, представлений колективним суб'єктом, що бере на себе свідповідальність і за якість книжки, і за надання колегіальної підтримки перекладачам. В Україні сьогодні вкрай необхідна організація, яка б, з одного боку, діяла як профспілка гетерогенної професійної групи без єдиного роботодавця, тобто відстоювала би трудові права перекладачів, могла надати юридичну підтримку, сформулювати стандарти трудових відносин перекладачів та роботодавців і нарешті консолідувати перекладачів як трудівників. З іншого боку, нам бракує платформи, яка б дбала про професіоналізацію, інтелектуальний обмін перекладачів та взяла б на себе роль ініціатора й реалізатора комунікації з іншими причетними до літературного процесу. Ця платформа посприяла б підвищенню рівня критики перекладів і, відповідно, літературної критики.

Говорячи політичною мовою, нам потрібне професійне й символічне лобі, яке б, серед іншого, запобігало демпінгу перекладацьких гонорарів і водночас стежило за обов'язковим зазначенням імені перекладача в рецензіях на книжки, анотаціях, під час публічних презентацій або читань.

Зростання професійної свідомості перекладацтва, безумовно, підвищить стандарти й вимоги до якості перекладу й книжки загалом. Зняття з перекладачів мимовільного економічного тягаря неприбуткового книговидавництва може стати імпульсом до активності видавництв, що ініціюють вироблення механізмів фіксації цін на книжки, оновлять рекламні стратегії поширення, переосмислять значення візуального оформлення книжки тощо.

Тому сьогоднішня *спільнота* перекладачів повинна стати *спількою*, дієвим, живим об'єднанням на засадах взаємопідтримки, обміну досвідом та колективної репрезентації художнього перекладу в культурі, а також активної участі в інтелектуальному й громадському житті України. І насамкінець, мабуть, важливо додати, що цій спільці слід буде опанувати словник, завдяки якому можна говорити про експлуатацію та боротьбу з нею, що може стати серйозним викликом у ситуації ярликування такої риторики як пережитку безславного минулого.

Сучасна німецькомовна література в українських перекладах

Клаудія Дате

координаторка проекту проекту з літературного перекладу

Христина Назаркевич

перекладачка

Стаття висвітлює проблеми літературного перекладу українською мовою з урахуванням історичної та сучасної ситуації в сфері мовної політики України.

Розбудова мови в процесі перекладу

З історії перекладу ми знаємо, що в різні епохи, як, наприклад, у Франції в 17-18 століттях, або у 18-му столітті в Росії, переклади забезпечували не тільки доступність літературних новинок для іншомовного читача, але розбудову системи мови, на яку здійснювався переклад. Цю мету ставлять перед собою й численні українські перекладачі сучасності, бо пригнічення та обмеження сфер використання української мови, яке триває протягом багатьох десятиліть, загрожує їй загибеллю. При цьому сучасне покоління українських перекладачів відрізняється від покоління, яке займалося перекладацькою діяльністю в період з 1960 по 1990 роки. Завданням цього покоління українських перекладачів було збереження української мови за часів радянського пригнічення. Тому вони мали сильну орієнтацію на норми української літературної мови 1920-их років. Сучасне покоління перекладачів намагається зробити мову більш гнучкою та відкритою для нових впливів. Літературна критика ставиться не завжди схвально до таких спроб. Так, Стронговського звинувачували в тому, що він руйнує українську мову, намагаючись відтворювати англійський сленг із схожими порушеннями правил української мови.

Не зважаючи на те, що деякі українські автори, як, наприклад, Олександр Ірванець або Сергій Жадан, працюють у своїх текстах із суржилом, використання змішаної мови, що сприймається як така, що не відповідає нормам, у перекладах часто не береться до уваги редакторами як стилістичний засіб. Стає очевидним, що з огляду на стилістичну свободу українські редактори залишають перекладачам менше простору для дій, ніж авторам і очікують від перекладачів тексти, орієнтовані на норми. Небажаність суржику є лише одним прикладом потужної нормативної орієнтації редакторів українських видавництв. Вони не беруть до уваги бажане розширення використання мови, якому можуть сприяти переклади, а ведуть уперту боротьбу з тим, щоб адаптувати переклади до норм літературної мови, не звертаючи при цьому уваги на те, які властивості притаманні тексту-оригіналу. Особливо кричущим є вплив редакцій на переклад лірики. Редактори не мають достатнього досвіду в сприйнятті

іншомовної лірики і тому під час редагування намагаються обов'язково прив'язати переклади до традицій української лірики. Але це означає, що ті нові тенденції, які в процесі перекладу іншомовної лірики могли б бути привнесені в український мовний та літературний простір, не мають жодних шансів, оскільки перекладачу не довіряють. Так було, наприклад, при перекладі віршів Дурса Грюнбайна, в оформлення яких видавництво хотіло настільки сильно втрутитися, що перекладачка Христина Назаркевич мала відмовитися від публікації перекладу.

Конкуренція з російською мовою

За часів Російської імперії та радянської влади російська мова була мовою-гегемоном, яка з різною інтенсивністю за допомогою політичних засобів просувалася в якості *lingua franca*. Внаслідок цього звучувалася сфера використання і обсяги комунікації менших мов, як, наприклад, української. Хоча сьогодні українська є єдиною державною мовою, ще зберігається величезний вплив російської мови на численні сфери життя. На книжковому ринку ми стикаємося із ситуацією, коли дуже багато іншомовної белетристики й науково-популярної літератури швидко перекладається російською мовою й стає доступною для читача в Україні. Цю літературу читають російською мовою, і український переклад, навіть якщо він пізніше й з'явиться, залишається непоміченим. Результатом цього є й надалі обмежений характер використання української мови, який негативно позначається на перекладах. У багатьох, насамперед, молодих перекладачів складається враження, що певні речі взагалі не можна виразити українською мовою, що пов'язується з тим, що вони набагато більше читають російською, ніж українською. Через те, що більшість українців володіють російською мовою та й література доступна скоріше також російською, видавці часто не бачать необхідності перекладати книжки з англійської чи німецької мов на українську, тому що ринок для цього замалий. У результаті цього філософські твори, які майже всі без винятку перекладені російською, на українську мову не перекладаються. Через це не формується фахова мова філософії, відсутні диференційовані дискурси.

Молоді перекладачі

Протягом багатьох років різні інституції, як, наприклад, Гете-Інститут, Літературний колоквіум Берліна та Фонд Роберта Боша, намагаються надавати систематичну підтримку молодим перекладачам у сфері літератури. Складовою частиною цієї підтримки є також сприяння перекладачам на українську мову. Таке сприяння є важливим внеском у розвиток компетенцій молодих перекладачів, оскільки на факультетах філології української вищої школи та й в німецьких університетах літературний переклад опрацьовується

епізодично й викладається безсистемно. Не зважаючи на існуюче сприяння, ситуація для перекладачів-початківців, які хочуть працювати в Україні, часто має більш обмежуючий характер, ніж для вже відомих перекладачів. За відсутності часописів та перекладацької критики молоді перекладачі практично не долучаються до сфери своєї професійної діяльності й не можуть покращити свою роботу за допомогою конструктивної критики. Багато обдарованих філологів вважають роботу літературного перекладача непривабливою: ця діяльність недостатньо оплачується, розмістити власні пропозиції з перекладу в редакціях важко, а публікація перекладених книжок затягується роками.

Інший аспект – це молоді перекладачі українською мовою, які маючи більш-менш виражене міграційне підґрунтя, живуть у Німеччині. Багато з них і надалі спілкуються українською як рідною мовою, але освіту здобули здебільшого повністю в Німеччині. Коли вони починають займатися перекладами сучасної німецькомовної літератури на українську мову, часто стає помітним відсутній зв'язок з літературним і культурним розвитком в Україні. І хоча вони більш-менш добре володіють рідною мовою, їм не вдається інтегрувати свої переклади в літературний контекст України, тому що вони не мають до нього відношення. Тут спостерігаються сильні транскультурні зсуви, які призводять до неможливості говорити про їхнє безпосереднє укорінення в рідній мові та культурі. Транскультурні перекладачі мають гетерогенні компетенції, які поки ще майже не розглядалися в якості відправної точки у наданні сприяння молодим перекладачам. У майбутньому необхідно сильніше враховувати ці транскультурні зсуви та шукати можливості для використання шансів, які виникають на цій основі, в перекладацькій діяльності.

Підсумки

Сьогодні на літературний переклад в Україні накладає відбиток паралельна діяльність двох поколінь перекладачів. Старше покоління працює над перекладами, суворо дотримуючись правил української літературної мови 19-го та початку 20-го століття, і не вбачає своїм завданням розбудову мови шляхом нових стилістичних впливів. Молоде покоління перекладачів у перекладах сучасної літератури намагається розбудовувати та робити більш продуктивною українську мову, що з огляду на тривалу гегемонію російської мови, яка в багатьох сферах мовного використання продовжується й до сьогодні, відбувається дуже складно. Цим зусиллям заважає, зокрема, й широка медіа-домінантність російської мови, до якої відноситься також і поширення російських перекладів. Така конкуренція мов, рецепцій та дискурсів веде до подальшого існування суттєвої невизначеності у використанні української мови в певних сферах.

«Форум видавців»

Олександра Коваль

президент ГО «Форум видавців»

«Форум видавців у Львові» вперше відбувся у 1994 році і відразу був запланований як повномасштабний універсальний книжковий ярмарок, що має три складові частини: власне торгівля книжками, місце для професійних дискусій та літературні заходи.

Першого і другого року, коли «Форум видавців» проводився в Національному музеї вдалося зреалізувати перші дві частини – дискусійну і торговельну. Торгівля, в силу обмеженої кількості видавців (близько 50) та представленого ними асортименту і незначної кількості відвідувачів (близько 3 тисяч) була не надто інтенсивною. Зате дискусії про головні проблеми українського книжкового ринку, який тільки починав зароджуватися були різноманітними, насиченими і продуктивними. Були запрошені директори найбільших видавництв та дистрибуційних компаній з Польщі, які ділилися досвідом ведення бізнесу та громадської діяльності, навчали любіюванню та адвокатів, розповідали про авторське право. Про «Форум видавців» відразу ж було багато відгуків у пресі і вже з першого разу стало зрозуміло, що цей ярмарок буде зростати.

Історія «Форуму видавців» – це історія розвитку українського книжкового ринку, відображення його сутності. Все, що відбувалося і відбувається за дні, які триває ярмарок, так чи інакше відображає видавничу ситуацію в Україні.

Професійні дискусії були дуже важливою складовою «Форуму видавців» аж до кінця 90-х. А потім, незважаючи на те, що теми дискусій були актуальними і різноманітними, спікери – справжніми експертами у своїх галузях, на ці заходи почало приходити щораз менше видавців, які віддавали весь свій час книжковій торгівлі на своїх стендах. Видавці розповідали, що за 3 дні на Форумі вони продають більше книжок, ніж за рік по цілій Україні. І хоча це свідчило радше про недостатню роботу видавців з книжковою торгівлею в регіонах, про її руйнування, але цей факт сприяв встановленню міфу про те, що на «Форумі видавців» можна продати цілий тираж. На той час вже була забезпечена достатня реклама і відвідувачів ставало щораз більше. Видавці почали проводити презентації нових видань.

У 1997 році на Форумі вперше з'явилася літературна частина: автори читали уривки з нових книжок; видавці художньої літератури зрозуміли, що це ще більше сприяє продажам і почали привозити своїх авторів.

У 1999 році вперше були проведені літературні заходи, не пов'язані з видавництвами: Ніч поезії та музики, фестиваль InScriptis. Вони стали зародком майбутнього літературного фестивалю.

Кількість учасників «Форуму видавців» в період 1998-2000 продовжувала стрімко зростати і до 2001 року зросла практично в 4 рази порівняно з 1994. Всю книжкову торгівлю довелося виносити з приміщення на вулицю.

Ще стрімкіше зростала кількість відвідувачів, так, що нам у 2002 році довелося вживати особливих заходів, перекриваючи на кілька годин вхід у приміщення, де вже неможливо було розминутися. З цією ж метою – обмеження і впорядкування входу публіки, – дирекція Палацу мистецтв, де з 1996 року проводиться Форум видавців, запровадила оплату за вхід, яка відтоді є предметом дискусій, але, здається, взагалі не вплинула на кількість відвідувачів.

Стрімко почала зростати кількість заходів у програмі. Їх тепер проводили не тільки в Палаці Мистецтв, а також в Театрі Курбаса, в кафе Лялька, в Етнографічному музеї, в Університеті Франка.

У 2006 році було прийняте рішення про відділення літературної частини програми від програми ярмарку. Так почався Львівський міжнародний літературний фестиваль, який до сьогоднішнього дня став одним з найцікавіших фестивалів Східної Європи. У 2011 році в рамках Літфесту відбулося понад 300 заходів за участі 160 українських і 80 іноземних авторів з 25 країн світу.

Проведення такого великого заходу і різнопланового заходу, яким став «Форум видавців у Львові», в такому малому і непристосованому приміщенні, викликає і справедливі нарікання учасників та відвідувачів, і створює проблеми для організаторів. Головна проблема – фінансова. Адже «Форум видавців у Львові» проводить неприбуткова громадська організація. За кошти, отримані від учасників ярмарку, частково фінансується проведення літературного фестивалю, проведення книжкового конкурсу і вручення щорічної книжкової премії «Найкраща книга Форуму видавців» і проекти, що сприяють підтримці та розвиткові читання. Проте, через обмеженість виставкової площі, кількість учасників ярмарку, які можуть замовити стенд, не зростає від 2005 року. Фінансування з місцевого бюджету, яке було достатнім у 2006 – 2009 роках, за останні 2 роки скоротилося в 4 рази, а у 2012 році буде ще скорочена у зв'язку з проведенням Євро 2012.

Через недосконалу інфраструктуру міста Львова, зокрема через недостатність готельних місць економ-класу, важко сподіватися на суттєве збільшення кількості відвідувачів з інших міст.

Всі ці проблеми ставлять перед нами нові завдання, які доведеться вирішувати. Зараз ми шукаємо відповіді на запитання:

- Що насправді очікують видавці від участі у ярмарку? Чи справді для них достатньо книжкової торгівлі, як вони декларують? Чому вони не користуються різноманітними і дієвими маркетинговими можливостями

та інструментами, які дає ярмарок і оцінюють ефективність ярмарку тільки величиною своєї виручки за 4 дні?

- Як зацікавити учасників фаховими дискусіями, зокрема, підведенням підсумків попереднього періоду та оцінювання тенденцій розвитку?
- Як залучити до участі іноземних видавців в умовах практичної відсутності інтересу в українських видавців до міжнародних контактів?
- Як створити платформу для взаємодії між видавцями, бібліотекарями і читачами?
- Як збільшити поінформованість публіки про те, що відбувається на Форумі видавців і відвідуваність заходів Літературного фестивалю?
- Чи зацікавити студентів?
- Що буде з книжковими ярмарками, коли кількість паперових книжок почне зменшуватися?
- Скільки років існуватимуть паперові книжки?

Поки що відповідей на ці питання нема. Але ми неодмінно знайдемо їх разом з нашими друзями і колегами: авторами, перекладачами, бібліотекарями, видавцями і книгарями – багаторічними учасниками і відвідувачами «Форуму видавців у Львові».

Детальна інформація про «Форум видавців у Львові», діяльність ГО «Форум видавців» та календар заходів на 2012 і наступні роки – на сайті www.bookforum.ua

Довідка:

Міжнародний книжковий «Форум видавців у Львові» – проводиться щороку, з 1994 р. Згідно з Указом Президента України має статус Національного заходу. За 1994-2011 рр. – понад 700 тисяч відвідувачів, понад 2500 акцій, понад 5000 публікацій в ЗМІ (без соціальних мереж). Основні заходи: *Книжковий ярмарок* (з 1994 р.); *Всеукраїнський конкурс і премія «Найкраща книга Форуму»* (з 1995 р.); *Бізнес-форум* (з 2007 р.), розглядаються питання книговидавництва в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку галузі, аналіз книжкового ринку, побудови ефективної стратегії розвитку видавничої галузі, авторського права у видавничому бізнесі, українського книговидавництва в умовах кризи та ін.; *Бібліотечний форум* (з 2010 р.), основна мета – розвиток бібліотек та перетворення їх на культурно-інформаційні центри.

Львівський Міжнародний Літературний фестиваль – проводиться щороку, з 1999 р., з 2001 р. – за участі іноземних учасників, а з 2006 р. – як повноформатний Міжнародний літературний фестиваль з окремою програмою в рамках «Форуму видавців у Львові». Найбільший міжнародний літературний фестиваль в Україні, один з найбільших і найвідоміших в

Центральній і Східній Європі. До участі в ньому запрошуються письменники, поети, митці, культурні діячі, науковці, журналісти, перекладачі, літературні та мистецькі критики з України та зарубіжних країн – найяскравіші представники своїх національних літератур. Участь у Фестивалі за 2006 – 2011 рр. взяли 454 автори з України та 30-ти країн світу.

Українська бібліотечна асоціація: інновації в партнерстві з видавцями

Сошинська Я. Є.

канд. іст. наук, доцент НТУУ «КПІ», виконавчий директор УБА

Українська бібліотечна асоціація (УБА) є незалежною всеукраїнською громадською організацією, що об'єднує на добровільних засадах осіб, які професійно пов'язані з бібліотечною справою, бібліографічною й інформаційною діяльністю, та всіх зацікавлених у розвитку бібліотечної сфери в Україні. На сьогодні Асоціація налічує понад 3500 індивідуальних та 160 колективних членів. Якщо раніше колективними членами УБА були тільки бібліотеки, то з 2010 року до наших лав приєдналися ГО «Форум видавців», видавництво «Грані-Т», компанія «Електронні архіви України», ДП «Самміт-книга», ТОВ «Фірма «Періодика», «Передплатна Агенція «Самміт», проект «Кассіопея – сузір'я українських книжок», виставкова компанія «Медвін», книготорговельна компанія «Джерела М».

Плідне партнерство УБА з ГО «Форум видавців» триває впродовж багатьох років і його результатом є успішно реалізовані проекти та акції, спрямовані на підтримку книги, читання і бібліотеки. Так, УБА бере активну участь у проведенні Конкурсу «Найкращий читач України», Міжнародної науково-практичної конференції з питань дитячої книги і читання, Львівського міжнародного дитячого фестивалю, Благодійної акції «Подаруй дитині книжку». Асоціація є співзасновником Дитячої книжкової премії «Левеня», представники УБА входять до складу журі Всеукраїнського конкурсу «Найкраща книга Форуму видавців» та вручають спеціальну відзнаку.

В 2010 р. в межах Міжнародного книжкового Форуму видавців у Львові було започатковано щорічний Львівський бібліотечний форум, який вже отримав чимало схвальних відгуків цільової аудиторії за потужну змістовну

компоненту та оригінальний формат проведення. Насичений різними формами професійної комунікації, Форум об'єднав навколо актуальної проблеми усі зацікавлені сторони – бібліотекарів та користувачів, науковців та освітян, видавців та інформаційних провайдерів, представників влади та комерційних організацій. Так, його учасники обговорювали напрями соціокультурної та адвокаційної діяльності сучасної бібліотеки, змістовні й технологічні аспекти бібліотечних інновацій, впровадження нових інформаційно-бібліотечних послуг.

Проблемні питання просування у суспільстві книги й популяризації читання були ключовою темою засідання «круглого столу» бібліотекарів, видавців і книгопродавців за участі Президента ГО «Форум видавців» О.Коваль, Президента Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів О.Афоніна, Виконавчого директора УБА Я.Сошинської, професора Української академії друкарства Е.Огар та Голови Благодійного фонду «Обдаровані діти – майбутнє України» В. Прокаєвої.

У спеціальній програмі Форуму «Бібліотечні асоціації: партнерство для розвитку» брали участь президент Польської Спілки Бібліотек Ян Краєвський, Генеральний секретар Асоціації Угорських Бібліотекарів Аніко Надь, бібліотечні працівники, представники органів державного управління і місцевого самоврядування та активісти громадських організацій України, Польщі та Угорщини. Жвавий інтерес викликав семінар, присвячений технологіям проведення громадських обговорень «Бібліотека – центр громади», майстер-класи з питань зміни іміджу бібліотеки, використання можливостей дизайну, реклами і соціальних медіа, а також «відкритий урок» від Братів Капранових. Учасники Форуму долучилися до дискусії «Читай! Формат не має значення» та вуличної акції «Бібліотека чекає на тебе».

Дружні та партнерські стосунки склалися в УБА з ДП «Самміт-книга», яке, зокрема, готувало до друку і випускало збірки «УБА: документи і матеріали, 2001-2009», «Всеукраїнський день бібліотек: новий формат», посібники для тренерів за 6 навчально-інноваційними модулями, підготовленими Головним тренінговим центром УБА за підтримки програми «Бібліоміст». Варто відзначити професійну роботу редакторів і макетувальників ДП «Самміт-книга», а також високу поліграфічну якість цих видань.

ДП «Самміт-книга» неодноразово надавало УБА частину своєї оплаченої виставкової площі та виставкове обладнання, здійснювало доставку виставкових матеріалів УБА в інші міста України, безкоштовно та оперативно розповсюджувало плакати УБА до Всеукраїнського дня бібліотек в усі обласні центри України, організаційно підтримувало проведення Конференцій УБА та долучалося до формування призового фонду.

Керівники ДП «Самміт-книга» та «Передплата Агенція «САММІТ» беруть участь в семінарах і тренінгах, організованих УБА, як доповідачі, уважно і

зацікавлено сприймають побажання бібліотекарів та враховують їх при укладанні угод, надають знижки на свою продукцію і послуги для членів Української бібліотечної асоціації.

Також варто відзначити налаштованість на діалог та спільну проектну діяльність з УБА та бібліотеками України видавництв «Грані-Т», «Зелений пес», книготорговельної компанії «Джерела М» та інших представників книжкового й інформаційного бізнесу.

На наш погляд, такі стосунки між УБА та видавцями України дійсно можна вважати успішним партнерством в контексті обраного корпоративного девізу Асоціації – «Партнерство для розвитку». І хочемо ще раз наголосити, що актуальні питання книжкової та бібліотечної справи в Україні слід вирішувати спільно: видавцям і медіа, представникам державної влади і Книжкової палати України, бібліотекарям і книгорозповсюджувачам, приватним компаніям і громадським організаціям.

Окрема подяка нашим надійним партнерам в реалізації професійно-освітнього напрямку – Гете-інституту в Україні, відділу «Інформація та бібліотека» за плідну співпрацю та довготривалу проектну діяльність.

Книги, видані в рамках програми підтримки перекладів з німецької на українську мову 2004-2012

1. *Ноель-Нойманн Елізабет, Донсбах Вольфганг, Кепплінгер Ханс Матіас.*

Публіцистика. Масова комунікація: Медіа-енциклопедія

Пер. з нім. Makeєв, К., Демешко, П. – К.: Академія української преси, 2008.

2. *Міхаель Халер.*

Інтерв'ю. Навчальний посібник для журналіста

Пер. з нім. Makeєв, К., Демешко, П. – К.: Академія української преси, 2008.

3. *Міхаель Халер.*

Пошук і збір інформації

Пер. з нім. Makeєв, К., Демешко, П. – К.: Академія української преси, 2006.

4. *Луман Ніклас.*

Реальність мас-медіа

Пер. з нім. Климченко, В. – К.: Академія української преси, 2010.

5. *Май Манфред.*

Медіа-політика в інформаційному суспільстві.

– К.: Академія української преси, 2011.

6. *Зігфрід Вайшенберг, Ганс Й. Кляйнштойбер, Бернгард Пьорксен.*

Журналістика та медіа: Довідник.

– К.: Академія української преси, 2011.

7. *Крузе Макс.*

Урмель з криги

Пер. з нім. Іваничук, Н. – Л.: Видавництво Старого лева, 2006.

8. *Крузе Макс.*

Урмель пірнає у море

Пер. з нім. Іваничук, Н. – Л.: Видавництво Старого лева, 2006.

9. *Енде Міхаель.*

Нескінченна історія

Пер. з нім. Прохасько, Ю. – Л.: Видавництво Старого лева, 2008.

10. *Штрайнц Рудольф.*

Європейське право

Пер. з нім. Котюк, К. – Л.: Астролябія, 2010.

11. *Маар Пауль.*

Велика сестра, чужий брат

Пер. з нім. Матієв, Р. – Т.: Навчальна Книга Богдан, 2008.

12. *Кюблер Х. Д.*

Міфи про суспільство знань. Зміни у суспільстві: інформація, засоби масової інформації та знання.

– К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010.

13. *Бруссіг Томас.*

Сонячна алея

Пер. з нім. Онуфрів, С. – Л.: Кальварія, 2005.

14. *Пройслер Отфрід.*

Крабат

Пер. з нім. Василюк, В. – Л.: Кальварія, 2006.

15. *Бруссіг Томас.*

Як хлопці стають чоловіками або Чому футбол

Пер. з нім. Онуфрів, С. – Л.: Кальварія, 2006.

16. *Леберт Беньямін.*

Крейзі

Пер. з нім. Онуфрів, С. – Л.: Кальварія, 2008.

17. *Кестнер Еріх.*

35 травня, або Конрад їде до Океанії

Пер. з нім. Сидор, О. – Л.: Кальварія, 2008.

18. *Козеллек Райнгарт.*

Часові пласти. Дослідження з теорії історії.

Зі статтею Ганса-Георга Гадамера

Пер. з нім. Швед, В. – К.: Дух і літера, 2006.

19. *Генаціно Вільгельм.*

Парасолька на цей день.

– Л.: Кальварія, 2009.

20. *Мангайм Карл.*

Ідеологія та утопія

Пер. з нім. Швед, В. – К.: Дух і літера, 2008.

21. *Віперман Вольфганг.*

Європейський фашизм: порівняльний аналіз (1922-1982)

Пер. з нім. Швед, В., Дізер, Р. – К.: Дух і літера, 2008.

22. *Ренч, Т.*

Конституція моральності. Трансцендентальна антропологія і практична філософія

Пер. з нім. Приходько, В. – К.: Дух і літера, 2010.

23. *Мартин Бубер.*

Гог і Магог. Хроніка

Пер. з нім. Куценко, Я. – К.: Дух і літера, 2008.

24. *Зонтгаймер, Курт.*

Як нацизм прийшов до влади

Пер. з нім. Проскура, Н., Межевікіна, О. – К.: Дух і літера, 2009.

25. *Рьод Вольфганг.*

Шлях філософії від початку до 20 століття

Пер. з нім. Култаєва, М., Кебуладзе, В., Терлецький, В. – К.: Дух і літера, 2010.

26. *Габермас Юрген.*

Постметафізичне мислення

Пер. з нім. Куплін, В. М. – К.: Дух і літера, 2010.

27. *Таль Ліллі.*

Мімус

Пер. з нім. Ільницька, Г. – ТОВ «Видавництво «Факт», 2007.

28. *Грасс Гюнтер.*

Кіт і миша

Пер. з нім. Логвиненко, О. – «Фоліо», 2008.

29. *Германн, Юдіт.*

Нічого, крім привидів

Пер. з нім. Сняданко, Н. – «Фоліо», 2008.

30. *Тільман Крістіан.*

Близнюк рідко грає сам у футбол

Пер. з нім. Сняданко, Н. – К.: Грані-Т, 2007.

31. *Моост Нелє, Фьолькер Керстін.*

Моллі Махлюй: маленька чарівниця зовсім велика!

Пер. з нім. Сняданко, Н. – К.: Грані-Т, 2007.

32. *Мебс Гудрон.*

Я-бо знаю, де висить ключ

Пер. з нім. Андрущенко, І. – К.: Грані-Т, 2009.

33. *Кракауер Зігфрід.*

Від Калігарі до Гітлера – психологічна історія німецького кіна

Пер. з нім. Андрущенко, І. – К.: Грані-Т, 2010.

34. *Рільке Р. М.*

Нотатки Мальте Лявридса Бригге

Пер. з нім. Прохасько, Ю. – К.: Грані-Т, 2010.

35. *Енде М.*

Джим Гудзик і машиніст Лукас

Пер. з нім. Андрущенко, І. – К.: Грані-Т, 2010.

36. *Вейденфельд Вернер.*

Європа від А до Я. Довідник з європейської інтеграції.

– Л.: Імперіал, 2008.

37. *Фосген Урсула.*

Кіножанри. Фільм жахів

Пер. з нім. Андрущенко, І. – К.: КІНО-КОЛО, 2008.

38. *Баберовскі Йорг.*

Червоний терор. Історія сталінізму.

Пер. з нім. Маєвський, О. – К.І.С., 2007.

39. *Каппелер А.*

Мала історія України

Пер. з нім. Блащук, О. – К.І.С., 2007.

40. *Лангевіше, Дітер.*

Нація, націоналізм, національна держава

Пер. з нім. Логвиненко, О. – К.І.С., 2008.

41. *Піпер Ніколаус.*

Історія бізнесу. Світова історія економіки від неоліту до глобалізації для школярів та студентів

Пер. з нім. Логвиненко, О. – К.І.С., 2006.

42. *Гердеген Матіас.*

Міжнародне право

Пер. з нім. Саповська, Н. – К.І.С., 2008.

43. Історична освіта: європейський та український досвід: викладання національної історії в школах Центральної Східної історії.

Під ред. Р. Маєра

Пер. з нім. Красівська, О., Саповська, Н. – К.І.С., 2010.

44. *Шульце Інґо.*

Симпл Сторіз

Пер. з нім. Сидор О. – Л.: ВНТЛ «Класика», 2005.

45. *Тімм Уве.*

Пригоди поросятка Руді Рийки: для Йоганни

Пер. з нім. Андрущенко, І. – К.: Книга, 2006.

46. *Шивельбуш Вольфганг.*

Смаки раю або Соціальна історія прянощів, збудників та дурманів

Пер. з нім. Прохасько, Ю. – К.: Критика, 2007.

47. *Кафка Ф.*

Зниклий безвісти

Пер. з нім. Прохасько, Ю. – К.: Критика, 2009.

48. *Рот Йозеф.*

Йов: Роман простого чоловіка. Фальшива вага: Історія одного айхмістра

Пер. з нім. Прохасько, Ю. – К.: Критика, 2010.

49. *Генріх Дитер.*

Свідоме життя

Пер. з нім. Терлецький, В. – Курс, 2006.

50. *Ланге-Мюллер Катя.*

Качки, жінки і правда

Пер. з нім. Кам'янець, В. – Львів: Літопис, 2005.

51. *Мора Т.*

День у день

Пер. з нім. Назаркевич, Х. – Л.: Літопис, 2009.

52. *Рюзен Йорн.*

Нові шляхи історичного мислення

Пер. з нім. Кам'янець, В. – Л.: Літопис, 2010.

53. *Дарендорф Ральф.*

У пошуках нового устрою

Пер. з нім. Орган, А. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2006.

54. **Європейська інтеграція.**

Укл. Маркус Яхтенфукс, Беата Колер-Кох

Пер. з нім. Яковлев М. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2007.

55. *Штромайєр, Герд.*

Політика і мас-медія

Пер. з нім. Орган, А. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2008.

56. *Дьоблін, Альфред.*

Убивство кульбаби та ін. Оповідання

Пер. з нім. Міщенко, К. – К.: Наш час, 2011.

57. *Бросцат, Мартін.*

Держава Гітлера: створення і розвиток внутрішньої структури Третього рейху

Пер. з нім. Насик, О. – К.: Наука, 2009.

58. *Шульце, Гален.*

Історія Німеччини

Пер. з нім. Насик, О. – К.: Наука, 2010.

59. *Госепат Стефан, Ломанн Георг.*

Філософія прав людини

Пер. з нім. Юдін, О., Доронічева, Л. – Ніка-Центр, 2008.

60. *Бек Ульріх.*

Влада та протидія владі у глобальну добу.

– Ніка-Центр, 2011.

61. *Маркузе Г.*

Структура інстинктів і суспільство.

Філософське дослідження вчення Зигмунда Фрейда

Пер. з нім. Юдін, О. – Ніка-Центр, 2010.

62. *Це Юлі.*

Орли і янголи

Пер. з нім. Рябчун, В. – Нора-Друк, 2008.

63. *Шлінк, Бернгард.*

Читець

Пер. з нім. Тарашук, П. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2005.

64. *Яус Ганс Роберт.*

Досвід естетичного сприйняття і літературна герменевтика

Пер. з нім. Тарашук, П. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2011.

65. *Бейме Клаус.*

Політичні теорії сучасності

Пер. з нім. Култаєва, М., Бойченко, М. – Український філософський фонд, 2008.

66. *Гусерль Едмунд.*

Досвід і судження. Дослідження генеалогії логіки

Пер. з нім. Кебуладзе, В. – К.: ППС, 2008.

67. *Зимель Георг.*

Філософія грошей

Пер. з нім. Зінченко, В., Терлецький, В., Андрущенко, І. – К.: Промінь, 2010.

68. *Бауер Ютта.*

Мальдіва, королева фарб

Пер. з нім. Кушнієрова, Н. – К.: Задруга, 2009.

69. *Кірхгоф Б. Леонс і Лена.*

Дивовижна історія

Пер. з нім. Кушнієрова, Н. – К.: Задруга, 2010.

70. *Хенінг.*

Нова економіка

Пер. з нім. під кер. Рокочої, В. – К.: Таксон, 2006.

71. *Функе Корнелія.*

Іграйна Безстрашна

Пер. з нім. Логвиненко, О. – В.: Тезис, 2008.

72. *Бойє К.*

Скогландія

Пер. з нім. Логвиненко, О. – В.: Тезис, 2008.

73. *Маар Пауль.*

Новеньке про пана Белло

Пер. з нім. Логвиненко, О. – В.: Тезис, 2008.

74. *Бойє К.*

Медлевінгери

Пер. з нім. Мокровольський, О., Страшевська, Т. – В.: Тезис, 2009.

75. *Функе Корнелія.*

Чорнильне серце

Пер. з нім. Тарашук, П. – В.: Тезис, 2009.

76. *Функе Корнелія.*

Чорнильна смерть

Пер. з нім. Логвиненко, О. – В.: Тезис, 2009.

77. *Функе Корнелія.*

Чорнильна кров

Пер. з нім. Український, Л., Сліпченко, С. – В.: Тезис, 2010.

78. *Фромм, Еріх.*

Мати чи бути?

Пер. з англ. Михайлова, О., Буряк, А. – К.: Укр. письменник, 2010.

79. *Еліас, Н.*

Про німців

Пер. з нім. Кислюк, О. – К.: Юніверс, 2010.

80. *Грас Гюнтер.*

Бляшаний барабан

Пер. з нім. Логвиненко, О. – К.: Юніверс, 2005.

81. *Гаєр, Манфред.*

Світ Канта

Пер. з нім. Харченко, Л. – К.: Юніверс, 2007.

82. *Кестнер, Еріх.*

Летючий клас

Пер. з нім. Андрущенко, І. – К.: Юніверс, 2007.

83. *Манн, Томас.*

Зачарована гора: роман. – Т. 1, 2

Пер. з нім. Осадчук, Р. – К.: Юніверс, 2009.

84. *Брокгауз.*

Історія Німеччини у світлинах

Пер. з нім. Андрущенко, І., Сандига, Л., Кислюк, О. – К.: Юніверс, 2011.

85. *Зайбт Фердинанд.*

Блиск і вбогість середньовіччя: Історія з початком і кінцем

Пер. з нім. Назаркевич, Х., Конкевич, О. – Л.: Вид-во Українського Католицького Університету, 2010.

86. *Брехт Б.*

Три епічні драми

Пер. з нім. Ліпісівіцький, М., Соколовська, С., Прищеп, В. – Житомир: Полісся, 2010.

87. *Музіль, Роберт.*

Людина без властивостей: роман

Пер. з нім. Логвиненко, О. – К.: Вид-во Жупанського, 2010.

88. *Манн Т.*

Сповідь афериста Фелікса Круля.

– К.: Вид-во Жупанського, 2010.

89. *Гольбейн.*

Казковий місяць

Пер. з нім. Харченко, Л. – В.: Теза, 2012.

90. *Ассман, Аляйда.*

Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті

Пер. з нім. Дмитренко, К., Доронічева, Л., Юдін, О. – К.: Ніка, 2012.

91. *Гомбріх, Ернст-Ганс.*

Коротка історія світу для юних читачів

Пер. з нім. Матіяш, С. – Кальварія, 2010.

Книги, що плануються до друку в рамках програми підтримки перекладів з німецької на українську мову

1. *Habermas, Jurgen.*

Theorie des kommunikativen Handelns.

– Астролябія.

2. *Ende, Michael.*

Der satanarchäolügenialkohöllische Wunschpunsch.

– Кальварія.

3. *Stanišić, Saša.*

Wie der Soldat das Grammophon repariert.

– Кальварія.

4. *Die kulturellen Werte Europas.*

Hrsg. Von Hans Joas, Klaus Wiegandt.

– Духі літера.

5. *Buber, Martin.*

Ich und Du.

– Духі літера.

6. *Preußler, Otfried.*

Räuber Hotzenplotz.

– Країна мрій.

7. *Pohl, Oswald.*

Holocaust.

– Критика.

8. **Deutsch-ukrainisch-deutsches Wörterbuch.**

– Методика.

9. *Steinboefel, Andreas.*

Der mechanische Prinz.

– Проспект.

10. *Kreslehner, Gabi.*

Charlottes Traum.

– Теза.

11. *Biernath, Christine.*

Kein Schlag weiter.

– Теза.

12. *Bloch, Ernst.*

Das antizipierende Bewusstsein.

– Видавництво Жупанського.

Програма заходів 30.03.12

18:00, Goethe-Institut в Україні

Публічний захід на тему
«Виробництво і розповсюдження літератури в Україні».

Програма:

Вітальне слово пані **Вери Багаліанц**,
директора Goethe-Institut в Україні.

Вітальне слово пана **д-ра Ганса-Юргена Гаймзюта**,
Посла Німеччини в Україні.

Доповідь **Наталки Сняданко** «Книга в цифрову епоху».

Подіумна дискусія

Учасники:

Олександр Афонін, президент Української асоціації видавців та
книгорозповсюджувачів;

Наталка Сняданко, письменниця, журналістка і перекладачка;

Олександра Коваль, президент ГО «Форум видавців»;

Галина Конашко, директор Міської спеціалізованої молодіжної
бібліотеки «Молода гвардія»;

Тарас Лютий, доцент кафедри філософії та релігієзнавства
Національного університету «Києво-Могилянська Академія»;

Неля Ваховська, літературознавець, співредактор PROSTORY та перекладачка;

Сергій Руденко, журналіст, блогер, головний редактор сайту «Буквоїд».

Модератор: **Юрко Прохасько**

Після подіумної дискусії відбудеться святковий фуршет.

За роялем: **Станіслав Чумаков**

Обов'язкова попередня реєстрація до 28.03 за адресою:

bibl-sb@kiew.goethe.org

Партнери проекту «100 німецьких книг»

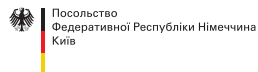
Міжнародний Фонд «Відродження»

04053 Київ, вул. Артема, 46
тел: +380 (44) 461 97 09, факс: +380 (44) 486 76 29
електронна пошта: irf@irf.kiev.ua

Посольство Федеративної Республіки Німеччина в Україні

<http://www.kiew.diplo.de/>

Книгарня «Є»

<http://book-ye.com.ua/>

Українська Бібліотечна Асоціація

Поштова адреса: вул. Тургенівська, 83/85
Київ, 04050, Україна
Тел.: +38 (044) 490-40-74; +38 (044) 486-50-93
Виконавчий офіс УБА: вул. Велика Васильківська, 12,
оф.5 Київ, 01004, Україна
Тел.: +38 (044) 239-74-87 Факс: +38 (044) 235-45-47
E-mail: uba@uba.org.ua
<http://www.uba.org.ua/>

Міська спеціалізована молодіжна бібліотека «Молода гвардія»

м. Київ, вул. Льва Толстого, 49
(044) 288-30-12
<http://msmb.org.ua/>

Книгоспілка

<http://libra.in.ua/>

Українська асоціація видавців та книгорозповсюджувачів

01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, к.526
Тел.: (044) 279-4575,
тел./факс: (044) 278-6444
email: upba@ukr.net
web: <http://www.uabooks.info/>

ГО «Форум видавців»

www.bookforum.ua

Медійні партнери

Український тиждень
<http://tyzhden.ua/>

п РО **STORY**

Український літературний журнал «ПроStory»
<http://www.prostory.net.ua/>

 Буквоїд

Буквоїд
<http://bukvoid.com.ua/>

book

Мережа book-ua
<http://book.ua/>

ПРО

Інформаційна агенція культурних індустрій
www.i-pro.kiev.ua